

REDACTIA:
și
ADMINISTRAȚIA:
Batthyányi utca Nr. 2

Arti coli și corespondențe pentru publicare se trimit redacțiunii.

Concurse, inserțiuni precum și taxele de abonament se trimit administrațiunii tipografiei diecezane.

BISERICA ȘI ȘCOALA

FOAIE BISERICESCĂ-ȘCOLASTICĂ, LITERARĂ ȘI ECONOMICĂ.

APARE ODATĂ ÎN SĂPTĂMÂNĂ: DUMINECA.

PREȚUL
ABONAMENTULUI:
PENTRU
AUSTRO-UNGARIA:
Pe un an: 10 cor.
Pe 1/2 an: 5 cor.

PENTRU ROMANIA ȘI
STRĂINĂTATE:
Pe un an 14 franci.
Pe 1/2 an 7 franci.

Telefon pentru oraș și
comitat Nr. 266.

Cariererele.

E sfârșitul anului școlar și părinții în mare parte neorientați asupra carierelor deosebite pentru fii lor orbechează și umblă după sfatul străinilor cari se folosesc apoi de ocazie ca să-și câștige merite de vânătoare de suflete. Așa se întâmplă de ne pomenim cu fii noștri mai ales de țaran prin școli de cari ne crucim și la carieri imposibile pentru noi, cari ne duc tinerimea și o înstrăinează de noi cu totul, astfel perdem elementul intelectual care ar fi să fie pionul întemeierii breslelor cerute de spiritul timpului: clasa industriașilor și a comercianților.

Datoria profeșiei și a învățătorimeii este, ca cu sfârșitul anului școlar să întrevină la părinți pentru plasarea băieților potrivit de cutare carieră. Indesebi insistăm pentru industrie și comerț ca să luăm în mâni industria și comerțul dela sate. E interes de economie națională ca industria și comerțul să aibă câștigul prelucrării și transmisiunii productelor agricole ale țaranului nostru; iar de alta parte este interesul bisericii să aibă în fruntea parohiilor pe reprezentanții capitalelor: pe industriași și comercianți. Doar fundațiile noastre din bătrâni cum sunt de pildă cele din Oradea-mare și Beiuș, Zsiga, Negrean, — dela comercianți le avem și toată podoaba vechilor biserici, și marele Șaguna încă din familie de negustor e născut și crescut în spiritul cel mare bisericesc-național ce-l caracterizează. Așa este și astăzi la străini, tăria neamului și a bisericii lor sunt comercianții și negustorii, de pildă în Arad marele comerciant Andrényi a cheltuit mii și mii de coroane pe înfrumusețarea bisericii romano-catolice din Arad și pe diferite instituțiuni culturale, mai în urmă

a clădit un spital de copii cu 200.000 coroane, ce e o adevărată binefacere pentru părinți, căci prin aranjamentul de specialitate mântuește astăzi sute și va mântui în viitor mii și mii de copii din gura morții. Drept recunoștință a fost și ridicat la rangul de baron, drept dovadă că capitalul muncii cinstite are intrare în societatea înaltă, face pe adevăratul aristocrat adevărat pe adevăratul om sus pus.

Pe lângă aceasta insistăm să se trimită elemente bune pentru institutele teologice și pedagogice, ca biserica și școala să ajungă în mâni curate și cinstite și să ne slăbească cu elementele corupte cu cari adeseori se refugiază la carierele noastre cele mai sfinte în mâna cărora este depusă viața sufletească a poporului românesc. Aici la aceste institute să se trimită ce este mai bun, căci aici să plămădește soarta intelectuală și morală a masei poporului român unde reside dreptul nostru de existență. Preoților și învățătorilor cinstiți vă tagma voastră și vă alegeți vrednici colegi și urmași, aceasta este datoria și cinstea voastră. Blăstămat să fie acela care va folosi aceste institute de canal de scurgere a tinerimei corupte. Cine vrea să-și întărească biserica și școala să alege buni preoți și învățători, căci aceștia sunt stâlpii pe cari să susține biserica și școala.

Ar fi multe de zis, cum zicea odinioară evanghelistul Ioan despre M. Hristos, dar am scris numai aceste ca să se știe calea spre susținerea bisericii și neamului în condițiunile vieții moderne de astăzi, care nu pactează cu tradițiile nimărui ci cere, ca tot neamul să-și elupte din propria putere locul de onoare.

Fenomene psihice înrudite cu temperamentele.

Prin temperament se produc niște stări sufletești în urma influenței corpului asupra spiritului, de natură constantă pentru aproape întreaga viață omenească. Ele sunt niște stări cantitative prin cari se marchează maximul și minimul de iritabilitate și forță psihică, dela individ la individ, dela etate la etate, dela sex la sex, dela familie la familie, dela națiune la națiune, dela patriotizm local la patriotizm local.

Alătura de temperament stă și naturelul, care în înțelesul său este egal cu temperamentul, deosebirea constă în aceea, că pe când temperamentele se bazează pe construcția sistemului nervos cerebrospinal, pe atunci naturelul deprinde dela construcția sistemului ganglionar, respective dela construcția întregului corp.

Pe când naturelul și temperamentele sunt stări permanente, spirituale influențate de corp, pe atunci somnul, aiurările, leșinul, narcotizarea, magnetizarea și hipnotismul sunt stări trecătoare produse de corp în spirit. Ele durează numai scurt timp și apoi dispărând cauzele lor fizice, dispar și ele pe rând. Somnul se produce prin obosirea periodică a sistemului cerebro-spinal.

Dintre senzuri mai întâi se închide senzul vederii, iar pe urmă senzul auzirii. Somnul dela început îl numim ațipire, după care urmează somnul adânc, apoi somnul mai agitat și mai deschis, iar pe urmă deșteptarea. Senzul, care a încetat mai pe urmă funcția sa este la redeşptare cel dintâi, care ne anunță lumina zilei.

În timpul somnului spiritul nefiind în contact cu lumea din afară, nu lucrează conștient, dar cu atât mai mult poate să lucreze corpul îndeplinindu-și funcțiunile sale de mistuire, asimilare și secrețiune în deplină liniște.

Astfel în decursul somnului procesul vieții noastre vitale lucrează cu mult mai bine și cu mai multă eficacitate pentru însănătoșarea și întărirea organismului nostru.

Somnul nostru este deci chemat să mijlocească organismului omenesc acele materii, pe cari le-a întrebuițat prin munca ce-a săvârșit-o în cursul zilei, fie ea de natură fizică, fie psihică. Drept aceea și urmează regulat cu încetarea luminii zilei, și ține regulat până la ivirea luminii zilei.

Regula generală este, ca un om normal să doarmă 6 (șase) oare, tinerimea 7 (șapte) leneșii 8 (opt). *Sex horas dormisse sufficit; septem invenisque, octo damus pigris.*

Cu toate acestea copiilor mici în starea pubertății, li-se cuvine mai mult decât atâta, căci ei partea cea mai mare a vieții o dorm având trebuință să crească.

Cam aceiaș se întâmplă și cu bătrânii la adânci bătrânețe. Când cineva e bolnav, revenirea somnului este dovada cea mai eclatantă, că bolnavul apucă spre însănătoșare.

Somnul e dat pentru recrearea și întărirea corpului. E întrebare, ce face spiritul în timpul acela; depărtează-se el dela corp, ori ba și dacă nu se depărtează, lucrează el ori nu lucrează?

Dacă examinăm petrecanile din somn, în timpul somnului, cum știe fie-cine, mereu visăm și visurile acestea sunt dovadă de lucrarea spiritului; ba mai mult chiar și vorbim în somn, sunt unii, cari se scoală și umblă așa numiții lunatici; despre cari se povestesc multe lucruri, cari în starea de trezi nu le-ar putea face.

Se suie pe vârful casei și se coboară încetinel, dacă nu-i conturbă nimenea. Aceasta apariție provine din o agitație extraordinară a spiritului și e la tot cazul semnul unui morb de nervi. În psihologie aceasta poartă numirea de somnambulism.

Dacă analizăm conținutul visurilor, ele se compun din păcăniile zilei, sau din temerile și speranțele ce ne preocupă, ori din impresii, cari produc senzații neclare. Când visezi că, te îneci în apă, dacă te trezești, ești mort de sete. De asemenea dacă umblă vre-un bumbariu zuzuind prin odae, visezi cum te împunge o albină.

Un fenomen înrudit cu somnul este și magnetizarea. Medicii magnetizează anumite persoane cu scopul de a aplica unele mijloace de sanare a vre-unui defect organic sau conturbație internă, în urma căreia se naște complicațiune de morburi. Spre ex: Pentru a curăți sau chiar a tăia anumite organe interne, bolnavul e ametit cu ajutorul unor medicini mirositoare. În cazul acesta sufletul bolnavului e ca în vis aiurează, visează și când se trezește povestește ca și-un visător.

Alătura de cei magnetizați stau și cei hipnotizați. Hipnotism socotim a fi ceia-ce în limba giul-vulgar e deochiul. Țărani noștri de multe ori vorbesc de deochierea copiilor mai ales prin țigani și știu să ne spună, că cu ochii i-au deochiat având niște ochi foarte vioi și o privire cruntă. Adevărul e că ochii vioi și negrii pot produce un curent electric mai puternic, care fără sârmă trece la siamănul nostru și dacă el e mai slab în ochi, îl cutropește și dispune în direcția voinții sale. De aici se esplică puterea cu care spiritele superioare predominază pe cele inferioare, cum cei mai mici petrecând în jurul celor mai mari îi imitează pe aceștea chiar și în gesturile și ținuta corpului.

O influență a spiritului asupra corpului se manifestează în mod permanent asupra fizionomiei, din care poți ceti alcătuirea sufletescă a unui om. Când zicem fizionomie nu'nțelegem numai fața, ci întreaga ținută cu toate gesturile. În mod

trecător influința spiritului asupra corpului; se arată în diferite efecte, cum e bucuria durerea, cari toate s'arată și năfară. Un spirit năcăjit n-are voie de plăceri, ba chiar și mâncarea și somnul îl perde.

Dr. Petru Șpan.

Protocol

despre ședințele Sinodului eparhial din dieceza gr.-or. română a Aradului, ținute în sesiunea ordinară a anului 1910.

Ședința V.

S'a ținut în 28 aprilie (11 mai) 1910 orele 10 a. m.

Președinte: P. S. Sa părintele Episcop diecezan Ioan I. Papp. Notar: Vasilie Goldiș.

Nr. 50. Se citește protocolul ședinței a IV-a și:

se verifică.

Nr. 51. Prezidiul anunță, că deputatul sinodal Dr. Isaia Ardelean alaltăeri a răposat:

Sinodul prin sculare dă expresie condolenței sale pentru moartea deputatului Dr. Isaia Ardelean, declară vacant un mandat de deputat sinodal mirean în cercul Tinca și avizează Consistorul a lua la timpul său măsurile regulamentare pentru alegerea nouă.

Nr. 52. Se prezintă rugărilor pentru concediu pe durata întreagă a sesiunii dela deputații sinodali Dr. Cornel Ardelean și Dr. Andreiu Ilie:

Concediile cerute se acordă.

Nr. 53. Cererea învățătorului Vasilie Neagu din Hălmagiu pentru încassarea salariului său, — cererea aceluiaș Vasilie Neagu pentru ceva ajutor dintr'un fond diecezan oarecare, — cererea mai multor credincioși din Covășinț pentru reactivarea parohiei a III-a redusă, — cererea comunei bis. S.-Mărtin (Bihor) pentru încuviințarea unei colecte în scopul edificării școlii, — rugarea comunei bisericesti Arad-Gaiu în cestiunea ordinului consistorial Nr. 1365/1910, — rugarea mai multor parohieni din Macea pentru regularea unor afaceri parohiale de acolo:

Se transpun comisiunii petiționare.

Nr. 54. Urmează la ordinea zilei *continuuarea referadei comisiunii școlare* prin raportul ei Ioan Georgia.

La propunerea comisiunii în *afacerea școlilor de repetițiune* sinodul aduce următorul concluz:

În vedere, că confesiunile în general nu sunt îndatorate a susține școale cu limba de propunere maghiară, astfel nici școale de repetiție cu altă limbă de propunere, decât cu limba română, în considerare, că comunele noastre bisericesti, ca și susținătoare de

școale confesionale au dreptul de a decide limba de propunere în instituțiunile sale de învățământ: dacă organele administrative ar încerca în orice mod a sili comunele noastre bisericesti a susține școale de repetițiune cu limba de propunere maghiară, Consistorul diecezan se îndrumă a face în cazurile date remonstrațiune la guvern și totodată să recerce Prea Ven. Consistor Metropolitan, ca și acela să remonstreze la Guvern în cauza învățământului din școalele de repetiție pentru întreaga metropolie. Acest concluz să fie comunicat și consistorului arhidiecezan din Sibiu și celui diecezan din Caransebeș, pentru eventuala procedură uniformă.

Nr. 55. În nex cu punctul 7 din raportul general al Consistorului din Arad ca senat școlar referitor la rezultatul abnormal în învățământ, la propunerea comisiunii sinodul aduce următorul concluz:

În conziderare, că fiecare popor în școalele populare elementare numai în limba maternă poate fi instruit și fiindcă articolul de lege XXVII din 1907 împedează în școalele elementare instruirea tineretului în limba maternă, prin ce învățământul elementar suferă scăzământ: sinodul recercă Consistorul Metropolitan, ca acesta prin o reprezentațiune să recerce guvernul a lua dispozițiuni pentru modificarea articolului de lege XXVII din 1907 în acel senz, ca tineretul din școalele populare să fie instruit numai în limba sa maternă și pentru delăturarea condițiunilor grele, sub cari se dă ajutor de stat școalelor confesionale.

Nr. 56. Raportul general al consistorului din Oradea-mare ca senat școlar:

se ia la cunoștință aprobându-se din partea sinodului demersurile luate de acel Consistor pentru apărarea școalelor față de abuzurile organelor de stat și administrative și se avizează Consistorul din Oradea-mare a procedea și pe viitor cu toată energia în asemenea cazuri.

Nr. 57. Referitor la propunerea Consistorului din Oradea-mare de a se sistemiza un post de revizor școlar confesional pentru școalele confesionale române din districtul Orădan, la propunerea comisiunii:

Se autorizează Consistorul din Oradea-mare, ca în cadrul bugetului său să aplice un revizor școlar pentru școalele confesionale române din acel district.

Nr. 58. La raportul special al consistorului din Arad ca senat școlar în cestiunea întregirii dotațiunilor învățătorești conform articolului de lege XXVII din 1907, la propunerea comisiunii sinodul aduce următorul concluz:

În conziderare, că în luna Iulie a. c., întră în vigoare articolul de lege XXVII din 1907 în toate privințele: ambele consistoare se îndrumă a insinua la locul și timpul său toate acelea comune bisericesti, cari sunt avizate la întregirea dela stat a salarelor învățătorești și a lua dispozițiuni urgente, ca comunele bisericesti la timpul prescriș de lege să recurgă pentru câștigarea ajutorului de stat.

Nr. 59. Cu privire la cererea profesoarelor Octavia Ciuhandu și Hermina Ciorogariu pentru definitivare, la propunerea comisiunii:

Sinodul invită Consistoriul din Arad ca cestiunea definitivării petentelor profesoare să o reguleze încă în decursul acestui an școlar și totodată să reguleze și afacerea competiției de quinzenal pe baza serviciului prestat deja de numitele profesoare.

Nr. 60. Raportul Consistorului din Arad despre fondul diecezan cultural la propunerea comisiunii :

se ia la cunoștință pe lângă constatarea, că acest fond formează proprietatea exclusivă a districtului aparținător Consistorului din Arad și se poate folosi numai pentru ajutorarea școalelor de sub iurisdicțiunea acestui Consistor, care se îndrumă, ca pentru augmentarea mai departe a acestui fond să urmeze înainte colecta oferând colectanților ca restituire a speselor avute 10% din sumele colectate.

Totodată se autorizează Consistorul din Oradea-Mare să întreprindă pașii necesari pentru înființarea unui asemenea fond și pentru districtul său.

Fiind timpul înaintat și anunțându-se ședința proxima pe azi după amiază la oarele 4, când la ordinea zilei va urmă referada comisiunii epitropești și a celorlalte comisiuni ședința se ridică la oarele 12^{1/2}.

Acest protocol s'a cetit și verificat în ședința a VI-a din 28 aprilie (11 mai) 1910.

Ioan I. Papp m. p.,
Episcop-președinte.

Vasilie Goldiș m. p.
notar.

Ședința VI.

S'a ținut la 28 aprilie (11 mai) 1910 la oarele 4 după amiază.

Președinte: P. S. Sa părintele Episcop diecezan Ioan I. Papp. Notar: Vasilie Goldiș.

Nr. 61. Se cetește protocolul ședinței a V-a și:
se verifică.

Nr. 62. Prezidiul prezintă abdicarea membrilor Procopiu Givulescu, dr. Nestor Oprean și dr. George Popa din comisiunea sinodală de controlă :

sinodul va desbata și va decide asupra acestor abdicări în legătură cu discutarea protoalelor acestei comisiuni luate la controlarea consistoarelor din Arad și Oradea-Mare.

Nr. 63. Prezidiul prezintă cererea scrisă de deputatii sinodului Vasilie Mangra, Adrian P. Deseanu, Iosif Tărău, Nicolae Roxin, Silviu Roxin, Petru Serb, Nicolae Zigre, Al. Muntean, Gh. Sârb și Vasilie Popovici, cari în temeiul §-lui 58 din Regulamentul afacerilor interne pentru sinodul eparhial gr. or. român al diecezei Aradului cer, ca concluzul sinodal Nr. 60 din ședința a V-a să se subștearnă congresului, ca for arbitrar spre decider.

Această cerere la timpul său se va efeptui din partea biuroului.

Nr. 64. Urmează la ordinea zilei referada comisiunii organizatoare prin raportorul D. Nicolae Oncu.

Se citește raportul și propunerea consistorului din Arad în afacerea de control asupra administrațiunii și a cenzurării socoților fundațiunii Zsiga din Oradea-Mare și la propunerea comisiunii :

Consistoriul din Arad se însărcinează, ca după ascultarea sinodului fundațional și a Consistoriului din Oradea-Mare, pe baza actului fundațional, creat în la 2/15 octomvrie 1860 și în consonanță cu dispozițiunile din Statutul Organic, întrat mai târziu în vigoare să elaboreze și să prezenteze la sesiunea proxima sinodală un proiect de Regulament, prin care să stăvirească competița și toate drepturile și datoritiile tuturor organelor și corporațiunilor în drept relați la administrarea, controlul, cenzurarea și reviziunea atât a socoților anuali, cât și a întregii averi a fundațiunii.

Nr. 65. Urmează la ordinea zilei pertractarea propunerii deputatului sinodal Ioan Georgiu referitor la interpretarea §§-lor 16 și 32 din statutele fondului diecezan pentru ajutorarea preoțimeii

În această afacere la propunerea comisiunii sinodul aduce următorul concluz :

Dispozițiunile din §-16 relative la plătirea intereselor de 5% se aplică atât la taxele fundamentale cât și la taxele anuali de plătit în senzul și după intrarea în vigoare a statutelor acestui fond. Dispozițiunile §-lui 32 fiind clare, asupra acestora nu se al de lipsă altă interpelare.

Față de acest concluz sinodal P. S. Sa Episcop diecezan Ioan I. Papp cere a se luă la pertractarea declarațiune a Preasfinției Sale : „Eu susțin părerea, că membru cu drepturile garantate statutele nouă ale fondului este și poate fi numai acel preot, care a plătit și va plăti în termenul stabilit taxa fundamentală întreagă și cel puțin pe o parte ori pe un an taxa anuală.”

Nr. 66. Puuându-se la ordinea zilei pertractarea proiectului Consistorului gr. or. român din Oradea-Mare despre o nouă arondare protopopiatelor pe teritorul acelu consistor, propunerea comisiunii prin raportorul ei dr. Nestor Oprean se aduce următorul concluz :

Sinodul, înainte de a întră în meritul acestui proiect, fiindcă Consistorul din Oradea-Mare nu prezentă nici un proiect în privința dotațiunii noilor protopresbiteri, restituie acest proiect Consistorului din Oradea-Mare cu aceea îndrumare, ca să facă și să prezenteze și în privința aceasta propunerile de lipsă.

Nr. 67. Urmează la ordinea zilei referada comisiunii epitropești prin raportul ei dr. Serb Ispravnic.

Se cetește protocolul comisiunii sinodale de controlă luat la Consistorul și instituțiunile diecezane din Arad, precum și observările Consistorului din Arad față de constatările acestei comisiuni și la propunerea comisiunii :

Ambele se iau la cunoștință pe lângă următoarele observări :

- a.) Documentele de cassă să se păstreze la cassă.
- b.) Consistorul să-și țină actele în ordine, ca comisia de control să-și poată îndeplini datoria fără nici o pedecă.

Nr. 68. Prin acelaș raportor se cetește *protocolul comisiunii sinodale de control luat la Cosistorul din Oradea-Mare*, precum și observările Consistorului cu privire la acel protocol și la propunerea comisiunii :

Ambele se iau la cunoștință pe lângă următoarele observări :

a.) Pentru ziarul de cassă la Consistorul din Oradea-Mare să se folosească carte legată și cu pagini numerotate, iar aceasta carte să fie autenticată prin subscrierea președintelui Consistorului și în clauzula de autenticare să se indice, câte pagini conține cartea.

b.) Despre libelele și hârtiile de valoare să se introducă o evidență ca și la Consistorul din Arad.

c.) Cosistorul din Oradea-Mare sub urmări disciplinare se îndrumă, ca până la finea anului să încheie socoțile fundațiunii Zaharie Mihoc.

d.) Valoarea acțiilor să se țină în evidență după suma investită de fapt în ele.

e.) Pentru evidența termenelor să se introducă un ziar, care se va conduce după zile astfel, că fiecare zi să aibă o pagină, unde se vor induce toate termenele, ce cad pe ziua aceea.

f.) Se îndrumă Consistorul din Oradea-Mare, ca sub urmări disciplinare până la finea anului curent să compună o evidență despre toate procesele disciplinare atât la senatul bisericesc cât și la senatul școlar.

Fiind timpul înaintat și anunțându-se proxima ședință pe mâne joi în 29 aprilie (12 mai) 1910, la ora 9 a. m. când va urma la ordinea zilei continuarea referadei comisiunii epitropești și referadele celorlalte comisiuni, ședința se ridică la oarele 7 seara.

Acest protocol s'a cetit și verificat în ședința a VII-a ținută în 29 aprilie (12 mai) 1910.

Ioan I. Papp m. p.,
Episcop-președinte

Vasilie Goldiș m. p.,
notar.

Unirea Românilor cu biserica Romei.

(Prelegere practică din istoria bis.)

Anunțarea țintei : În oara aceasta vom învăța despre unirea Românilor cu biserica Romei !

Analiza : De câte confesiuni să țin Români ? (De confesiunea greco-orientală și de confesiunea greco-catolică). De care confesiune se țin mai mulți ? (De confesiunea gr.-or.) Ce credeți totdeauna au fost Români de 2 confesiuni ? (N'au fost). Atențiune : Români înainte de unire au fost numai o singură confesiune, de confesiunea greco-orientală. Ascultați cum s'a făcut unirea.

Sinteza. Împăratul Leopold după ce a cuprins Ardealul a dat prin diplomă libertate religioasă con-

fesiunilor rom. cat., calvină, luterană și unitară ; biserica română a rămas și mai departe numai suferită.

Decâte ori se rugă metropolitul Românilor ca să i-să deie și bis. gr.-or. asemenea drepturi, împăratul răspundea, că numai atunci va face aceasta, dacă Români se vor uni cu bis. Romei.

Metropolitul Atanasie chemă la 1698 un sinod la Alba-Iulia, care subscrie unirea cu bis. Romei. Când s'a făcut unirea, bis. unită a recunoscut pe papa dela Roma de patriarh al său, dar slujba, liturgia și posturile au rămas și mai departe una cu a bis. greco-orientale.

După unire noi cei credincioși b's. străbune am rămas fără episcop. Când trebuia să se sfințească vr'un preot, cei din Ardeal mergeau în țara românească, cei din Ungaria au devenit supuși episcopilor sârbești.

În așa stare tristă am rămas noi români gr. or. vreme îndelungată. Abia în anul 1783 au căpătat Ardeleni de episcop pe sârbul Gedeon Nichitici cu reședința în Sibiu, iar la 1810 pe Vasile Moga.

Români din Ungaria au rămas și mai departe sub episcopii sârbi până la 1829, când împăratul Francisc I. a declarat că episcop al Aradului să fie totdeauna român, fiind dieceza în majoritate română. În anul 1864 Maiestatea sa, prea bunul nostru monarh, a reînființat vechea metropolie gr. or. cu reședința în Sibiu. După reînființarea metropoliei, episcopul de pe atunci Andreiu baron de Șaguna a devenit metropolit, a cărui operă neperitoare este „Statutul Organic“. (Repr. sintezei).

Aprofundare în materie : Ce înțelegeți sub cuvântul diplomă ? (Un act care împăratul a dat oarecari drepturi). Ce înțelegeți sub expresiunea „libertate religioasă ?“ (A dat fiecăruia voie să creadă și să se roage lui Dumnezeu precum voiește). Dar cum înțelegeți că bis. rom. a rămas numai „suferită“ ? (Că Români încă puteau să creadă și să se roage lui Dumnezeu precum voiau, dar biserica lor nu era recunoscută). Ce înțelegeți sub „metropolit“ ? (Capul bis. gr.-or.) Ce înțelegeți sub „sinod“ ? (O adunare din metropolit, episcopi, protopopi, preoți și mireni). Ține și astăzi bis. noastră sinod ? (Ține sinod eparhial la Dumineca Tomii). Cine-i papa dela Roma ? (Capul bis. rom-cat. și gr. cat.). Ce e „Statutul Organic“ ? (Legea după care să guvernează bis. gr.-or.).

Combinarea : Ce au făcut Români sub metropolitul Atanasie ? (S'au unit cu bis. Romei). În câte părți s'au desbinat Români prin aceasta ? (În două părți). Unde mai vedem pe Români desbinați în 2 tabere ? (În țările românești). Cu cine ținea o parte dintre ei ? (Cu turcii, cu grecii, cu polonii ori cu alte lifte păgâne).

Sistemizarea : Cine era împărat la noi în suta XVII, pela anul 1698 ? (Leopold). Cine era pe atunci metropolit al Romanilor ? (Atanasie). Ce a făcut metropolitul Atanasie ? (S'a unit cu biserica Romei). La care an s'a întâmplat unirea ? (1698). În care oraș s'a făcut unirea ? (În Alba-Iulia).

Aplicarea: Ce a cerut Leopold dela metr. Atanasiu? (Să se unească cu bis. Romei). Ce fel de om e acela, care despoaie pe cineva de ce are mai drag? (Despot). Ascultat-a metr. Atanasiu de împ. Leopold? (A ascultat). Ce fel de metropolit au fost Atanasiu? (metropolit slab, fricos). A fost de lipsă ca Românii să se uniască cu bis. Romei? (N'a fost de lipsă). Întăritu-ne-am noi prin unire: (Nu ne-am întărit, ci din contră am slăbit). Ce ar fi trebuit să facă Atanasiu? (Toate amăgirile să le respingă cu dispreț, iar asupririle să le supoarte cu bărbăție). Care metropolit al Românilor a suferit chinuri pentru credința sa strămoșască? (Sava Brancovici). Cum a chinuit el? (A fost ridicat bolnav din incheisoare și a fost bătut cu zbiciul și cu toge). Ce încercări vin și astăzi asupra noastră? (Vin încercări să ne amăgiască, s'au să ne răpiască credința). Cum trebuie să ne purtăm noi? (Amăgirile sa le respingem cu dispreț, iar greumintele să le suportăm cu bărbăție).

Iosif Stana,

Aviz!

Prin aceasta se aduce la cunoștința învățătorilor nostri, pentru știre și acomodare, că s'au luat dispozițiile de lipsă la Tipografia noastră diecezană pentru tipărirea **anuarului școlar** pe anul școlar 1910/11. Fiindcă numai acest anuar este admis spre întrebuintare în școalele noastre confesionale, învățătorii sunt îndatorați a se îngriji de procurarea lui la bună vreme, dela Librăria diecezană de aici.

CRONICA.

Vizitație canonică. Prea Sfințitul nostru Episcop diecezan va face vizitație canonică și sfințire de biserică în comitatul Torontal, anume în sâmbăta Sfințelor Rusalii în Beba, în ziua primă de Sf. Rusalii în Valcani, iar în ziua a doua de Sf. Rusalii în Nereu, unde va sfinți și biserica.

Incheierea anului școlar. Vineri s'a ținut incheierea anului școlar la seminarul diecezan din Arad. După rugăciunea de mulțumită tinerimea s'a adunat în sala festivă dela seminar. Prea Sfințitul Episcop diecezan a făcut institutului onoarea de a asistat la festivitatega incheierii anului școlar. Directorul Roman Ciorogariu a ținut un discurs prin care prezintă secerișul anului școlar 1909/10 și dimitte tinerimea cu sfaturi părintești și pe absolvenți îi predă îngrijirea Prea Sfinției Sale. Prea Sfinția Sa se bucură de bunul succes al secerișului și într'un discurs părintesc plin de poezie și însuflețire pentru cariera preotească și învățătorescă mulțumește corpului profesoral pentru zelul cu care a lucrat și dă binecuvântarea arhierescă tuturor.

Aviz. Înalțul Guvern, prin rezoluția sa Nr. 314 dd. 24 martie a. c., nu a incuviințat, pentru folosirea școalele noastre, manualele: „Curs practice de Istorie Ungariei pentru școalele poporale, de Iuliu Vladimirovici, Ediția V. Arad 1910“.

O întâlnire colegială. În urma cuvântului dat întărit prin contractul, care s'a încheiat între colegii cari am absolvat preparandia gr. or. din Arad în anul 1890 — eu care sum incredințat cu executarea acestui contract, — invitat pe toți colegii la întâlnirea ce s'a să se țină în ziua de 16/29 iunie a. c., în edificiu seminarial din Arad dimineța la 11 ore. La 12 ore se va lua un prânz comun, când se va aduce hotărârea în ce chip să eternisăm ziua ce va veni a noastră. *Damaschin Medrea, preot-învățător.*

Curs de muzică pentru învățători. *Oficiul protopresbiterial român orientat din Lugoj,* — în conțelegere cu dl. *I. Vidu* învățător în loc, — cu începere de la 18 iunie st. vechiu (1 iuliu nou) a. c., deschide curs de muzică pentru învățători. Acei d. n. învățători, cari vor lua parte la acest curs, sunt invitați a lua la cunoștință următoarele: 1) Profesor propunător va fi învățătorul din Lugoj I. Vidu. 2) Prelegerile se vor începe la 18 iunie st. v. (1 iuliu nou) a. c. și vor dura până în 18/31 iuliu, (o lună). 3) Orelle de prelegere se vor ține în fiecare zi dela 9 — 11 a. m. (afară de duminică și sărbătoare). Timpul de după-amiază e rezervat pentru deprinderi și studiu. 4) Fiecare participante este anunțat că la sosire se va provăzută cu o violină. Aceia, cari au practicat flautul — se pot lipsi de violină, înlocuindu-o cu acesta. 5) La finea cursului, fiecare participante va primi un *atestat oficial* cu calcoul din partea oficiului protopresbiterial român ortodox din Lugoj, subscris de președintele acestui oficiu și de profesorul propunător I. Vidu. După prin aceasta, ca dnii învățători să-și poată atesta participarea la acest curs și capacitatea în studiul muzical. 6) Taxa de înscriere e 20 cor. (doauăzeci coroane) și are să fie trimisă la adresa *Dnii I. Vidu învățător în Lugoj (Krassó-Szörény m.)* cel mult până la 13/26 iunie a. c. Aceasta va servi ca aviz de înscriere. 7) Participanții vor avea cvartir gratuit în internatul de aici. Viptul îl vor primi tot la internat pe lângă taxa de 40 cor. (patruzeci coroane) plătită anticipat pe întreg timpul cursului. Cari eventual își vor avea cvartirul și viptul pe la rude ori cunoscuți, — au să avizeze deodată cu trimiterea taxei de înscriere. 8) Interniștii au să-și aducă cu sine o perină, un leghet de lemn și o acoperitoare. Lugoj, la 9/22 maiu 1910. *George Popoviciu, protopresbiter. Ioan Vidu, învățător.*

Caz de moarte. Învățătorul din Munar *Atanasiu Serca*, după un scurt morbo, în etate de 30 ani, în ziua de 5 iunie a. c. a reposat. În mormântarea s'a întâmplat să se găsească un cadavru. Au servit preotul *Alex. Popovici*, Const. Isfanescu (din Secusigi), Dimitrie Maci (Căpruța), Emilian Ceonța și Ignatie Marșan. Ieromonahi (*Hodoș Bodrog*) și *Teodor Vulpe* (Felnac). Dintre colegi au fost de față: *Petru Russu*, *Ștefan Roja*, *Efrem Moldovan* și *Efrem Hedeșan* din Pecica; *D. Sebeșan*, *P. Ciucur*, *A. Sebeșan* (Secusigi), *Sava Serdinanț*, *Mihai Gătu Felnac*, *Petru Ugliș* din Bărbănt, *drogul-vechi* și *Simion Popovici* din *Bodrogul-nou*. Decedatul a fost unul din cei dintâi învățători români care foarte mult a lucrat pentru prosperarea comună și a neamului său. Îl plânge comuna întreagă, soția și unicul fiu. În veci pomenirea lui!

Convocare. Despărțământul protopresbiterial al regiunii uniuinei învățătorilor români dela școalele poporale

confesionale ort. rom. din prot. aradane I—VII. își va țineă proxima adunare marți în 8/21 iunie a. c. în localitatea școlii din Moneasa, la care toți iubitorii și binevoitorii școlii sunt poștiți a participa. Program: 1. Chemarea Duhului St. la oarele 10 am. 2. Cuvântul de deschidere. 3. Constatarea membrilor prezenți. 4. Raportul biroului și a comisiilor esmise. 5. „Experiența ca cea mai bună școală“ diz. de Liviu Doblea. 6. „Metodul fonomimic în legătură cu o prelegere practică“ de George Barna. 7. Încasarea taxelor. 8. Propuneri și interpelări. 9. Fixarea proximei adunări. 10. Incheiere. Bodești, la 24 mai (6 iunie) 1910. *Nicolae Boșcaiu*, președinte. *Ioan Borlea*, secretar.

Aviz!

Anuarul școlar, tipărit conform ordinului ministerial mai nou, acomodată și școlilor ajutate din partea statului, conținând tipăriturile: *ziuar de primire, ziuar de frecvență și progres, ziuarul materialului propus, ziuarul vizitațiilor, și evenimentelor, consemnarea manualelor întreținute, date statistice despre școlari, învățători și școală*, se află spre vânzare la **Librăria diecezană din Arad**. Prețul unui exemplar pentru o școală cu 80 elevi 4 cor., — dela 80—120 cu 5 cor., — dela 120—160 cu 6 coroane.

Cronică bibliografică.

— *A apărut: broșura Mizerie, Boală, Crimă și Degenerare sau Alcoolismul și Urmările Lui din punct de vedere Economic, igienic, moral și național. De Pr. D. Vonigu. Tipografia Nouă, Orăștie. 1910. Broșura se estinde pe 6 coale tipar 8° și are următorul cuprins: 1. Introducere. 2. Despre beuturi în general. 3. Istoricul beuturilor spirituoase. 4. Beția și consecințele ei, în general. 5. Efectele stricicioase ale beuturilor spirituoase, în special asupra organismului omenesc. 6. Alcoolismul, sub raportul morbidității și al moralității. Tuberculoza (oftica) și morburile mentale. 7. Alcoolul și morala publică sau raportul dintre alcoolism și criminalitate. 8. Alcoolul și ereditatea, sau efectele alcoolismului asupra posterității. Copiii bețivilor. 9. În resumat: Alcoolismul — Mizerie, Boală, Crimă și degenerare. 10. Lupta în contra alcoolismului. Combaterea beției. 11. Cauzele alcoolismului. 12. Plan de învățământ antialcoolic. Prețul broșurei 1 cor. 60 fil. Se poate procura la autor în Gyrok și la toate librăriile.* 4—6

Vatra familiară. Îndemnuri și sfaturi pentru viața casnică. Ediția II, revăzută și întregită. Edată de Societatea de lectură „Inocențiu Micu Clain“ a teologilor din Blaj.

Această cârticică, merită păturii noastre largi, orășeni și săteni deopotrivă, în prima, ediție a fost primită cu multă simpatie de obște cetitoare. Dovadă, împrejurarea, că în cursul alor 3—4 luni sa epuizat cu totul. Cu aceeași simpatie a fost primită de presă și de cercurile literare competente. Iată, de pildă, recenzia prezentată comitetului central al „Asociației“, care e o justă și frumoasă apreciere:

„Cârticica „Vatra familiară“ de F. X. Wetzel, tradusă de Societatea „Inocențiu Micu Clain“ a teologilor din Blaj, ne prezintă idealizarea vieții unei

familii. Ea dă învățături, în formă literară frumoasă, în spiritul religiei creștin, a științei de azi, despre baza adevărată și despre condițiile vieții familiare și sociale. Discută valoarea credinței și iubirii pentru viața familiară, condițiile unei case de locuit, înșușirile și datorințele unei soții bune și a unui soț ideal, lectura indispensabilă pentru o familie, credința reciprocă între membrii familiei, înfrânarea dela băutură, ca condiție pentru sănătatea individuală, virtutea, creșterea copiilor, ș. a., scurt tractează despre tot, ce contribuie la fericirea vieții familiare, care face baza solidă la țărnia statului și bisericii, toate pilduite cu date luate din viața reală, religie și știință. Tot ce ni-se spune în această cârticică se exprima în un stil frumos, avântat, impresionator. Limba e destul de bună, ici coala se simte însă înfluința limbei, din care s'a tradus. Această cârticică merită să fie lătită în cercurile largi a celor cari știu ceti, căci ea oferă o lectură ce trebuie să fie binefăcătoare. Propun ca comitetul „Asociației“ să se îngrijească de a se procura exemplare din aceasta cârticică pentru Bibliotecile.

Dr. Iosif Blaga.

„Transilvania“, octomvrie — decemvrie, 1909.

A doua ediție se infățișază în formă premenită. Sa revăzut cu grijă și sa întregit, lărgindu-se și îmbogățindu-se părțile, cari s'au relevat mai sărace. S'a stăruit mult, ca să fie cât mai românească sub toate privirile. Și, în chipul acesta, se pune la îndemâna publicului mare, o carte care merită toată luarea aminte și o răspândire cât mai largă. Să afiă de vânzare la toate librăriile românești și la societatea „Inocențiu Micu Clain“ în Blaj (Balázsfalva.) Prețul 30 bani.

Atragem atențiunea cetitorilor asupra următoarelor opere de Onisifor Ghibu: O călătorie prin Alsacia-Lorena. — Țara și școlile. București, 1909 (Tipografia Carol Göbl). Prețul 75 de bani. Părerii cu privire la o nouă fundamentare a învățământului nostru primar. În „Tribuna“ din Arad, Nrii 153—167, 1909. O necesitate națională imperativă: Liceul din Brad, Viața Românească, Iași, Nr. 2. 1910. Der moderne Utraquismus. — Eine Untersuchung im Lichte der Pädagogik und der Schulpolitik, mit besonderer Rücksicht auf Ungarn. Teză de doctorat (Jena) Langesalza, 1910. Der moderne Utraquismus oder die Zweisprachigkeit in der Volksschule. În biblioteca pedadogică „Pädagogisches Magazin“, Langensalza, Editura Beyer & Mann, 1910. 1.50 mărci 1.80 cor.) *Limba nouălor cărți bisericești*. Sibiu 1905. Prețul 1 cor.

A apărut în „Biblioteca pentru toți“ Din viața de Ioan Adam. Biblioteca pentru toți publică în numărul-i din urmă, o culegere de povestiri datorite cunoscutului scriitor d. Ioan Adam. În generația nouă de prozatori d. Ioan Adam este o figură din cele mai simpatice. Deși e unul din scriitorii cei mai variați, alegându-și subiectele din toate straturile sociale d-sa știe să rămână totdeauna interesant. Fie că descrie viața simplă, cu sentimente prea puțin complicate, a oamenilor dela țară, fie că redă tipuri și scene din viața orășenească ori caracterizări psihologice complicate, d. Ioan Adam atrage pe cetitori și-l face să-l urmărească cu atenție, de oarece prezintă totdeauna cuceriri noi, observații proprii, originale. Povestirile publicate în volumul „Din viață“ editat de „Biblioteca pentru toți“ sunt alese printre cele mai bune ale talentatului scriitor, de aceea îl recomandăm cu căldura cetitorilor nostri. Prețul 30 bani. Se află de vânzare

mai la toate librăriile din țară. Catalogul complet, al acestei Biblioteci pentru toți care cuprinde peste 500 de volume alese din toate ramurile, ale Literaturii Române și Straine, a se cere la Librăria Editoare Leon Alcalay — București.

Concurs.

Pe baza ordinelor consistoriale cu Nrii 1549 respective 2437/1910, prin aceasta să escrie din nou concurs pentru îndeplinirea capelaniei temporale sistematizate pe lângă veteranul paroh Teodosiu Motorca din Dud cu termen de 30 zile dela prima publicare în organul oficial „Biserica și Școala“.

Emolumentele sunt: 1. Jumătate din sesiunea parohială. 2. Jumătate din birul preoțesc și stoele legale. 3. Cvota din ajutorul de stat pentru capelani. Toate dările după partea beneficiată de capelan le va suportă alegândul.

Deși parohia e clasificată de clasa I-ă, în lipsa de reflectanți cu asemenea pregătiri, să admit și cei cu pregătiri de clasa a II-a.

Alegândul va fi obligat a catehiza la școala noastră conf. fără a aștepta altă remunerațiune.

Doritorii de a ocupa acest post sunt datorii a-și adresa comitetului parohial din Dud, P. O. oficiu protopopesc din Șiria (Világos) având pe lângă stricta observare a §-lui 20 din Reg. pentru parohii a să prezintă în s. biserică gr. or. rom. din Dud în cutare-va duminică ori sârbătoare spre a-și arată desteritatea în cele rituale.

Dat în ședința extraordinară a comitetului parohial din Dud la 14/27 martie 1910.

Gerăsim Moț,
preș. com. par.

Ioan Volentir,
not. com. pa.

În conțelegere cu: *Mihail Lucuța*, prot. ort.

—□—

1—3 gr.

Pentru îndeplinirea definitivă a postului învățătoresc dela școala confesională gr. or. rom. din Iosașel-Baltele se escrie concurs cu termen de 30 zile dela prima publicare în organul oficial „Biserica și Școala“.

Emolumentele împreunate cu acest post sunt: dela comuna Iosașel a) salariu în bani 450 cor. b) scripturistica 12 cor. c) spese de conferință și reuniune inv. 20 cor. d) Pentru curatorat 16 cor. e) Pentru lemne din care are a se încălzi și sala de învățământ 80 cor. f) folosirea a lor 4 jughere de pământ estravilan prețuit în 80 cor. după care dările publice are a le suportă învățătorul. g) cvartir liber și grădină. — dela comuna Baltele a) în bani gata 74 cor. scripturistica 4 cor. b) conferința 4 cor. c) pentru curatorat 4 cor. d) pentru lemne 12 cor. — alegândul învățător este îndatorat a suportă cantoratul în, și afară de biserică fără altă remunerațiune. Pentru complexarea salariului conform art. de lege XXVII. din 1907 se va recure la stat.

Regula recurentă în cerere e valificațiunea prescrișă în Regulament §. 60.

Competenții vor avea a se prezenta în vre-o duminică sau sârbătoare în s. biserică din Iosașel, spre a-și arată desteritatea în cant și tipic.

Cei apți a înființa cor vocal vor fi preferiți și mai târziu remunerați.

Recursele ajustate cu documentele prescrișe și adresate comitetului paroh. din Iosașel-Baltele să se trimită Prea Onorabilului Domn Iosapop-Inspector șco-

lar Cornel Lazar în Hălmagiu (: Nagy Halmagy :) în termenul sus indicat.

Iosașel-Baltele din ședința comitetului parohial gr. or. rom. ținută la 9/22 aprilie 1910.

Pentru comitet.

Georgiu Costina,
preot.

În conțelegere cu mine: *Cornel Lazar*, pprezb. inșp. școl.

—□—

2—3

Licitațiune minuendă.

Pentru acoperirea din nou cu tîncheș (pleu) a bisericii gr. or. rom. din Gurahonț protopopiatul Hălmagiului pe baza plan-proiectului de spese aprobat de Ven. consist. diecezan Nr. 1183—910, se publica licitațiune minuendă.

Termenul de licitațiune, sub conducerea P. O. D. Cornel Lazar protopopul Hălmagiului se defige pe ziua de 15/28 Iunie Marti 1910 la 9 oare a. m. în localitatea școalei din Gurahonț.

Prețul de exclamare face 1510 cor. 05 fileri. Doritorii de a licita au să depună un vadiu de 10% din prețul strigării înainte de începeroa licitațiunii în bani gata ori libele de depuneri pe numele licitantului.

Comuna bisericească își rezervă dreptul de a primi pe acel reflectant în care va avea mai multă încredere.

Proecțiunile de spese și condițiunile de licitațiune cu instrucțiunile consistoriale să pot vedea la oficiul parohial din Honțisor.

Întreprinzătorii nu pot pretinde diurne ori spese pentru participare la licitațiune.

Gurahonț din ședința comit. paroh. dela 30 maiu 1910.

Ioan Meran,
președinte.

Petru Hord,
notar

—□—

1—2

Pe baza încuviințării Ven. Consistor de sub Nr. 2667 an 1910 dto 11/24 maiu prin aceasta se escrie concurs de licitațiune minuendă pentru zidirea unei nouă biserici în Dorgoș, protopopiatul Lipovei cu termen de licitațiune pe ziua de 20 iunie (3 iulie 1910. la 11 ore a. m. în școala confesională din loc. Prețul de exclamare 21.175 cor. 74 fil. (douăzeci și una mii una sută șeptezeci și cinci cor. 74 fil.).

Licitanții au să depună ca vadiu 10% din prețul de strigare, în numerar ori hârtii de valoare acceptabile.

Planul, preliminarul de spese și condițiile de licitațiune se pot vedea la oficiul parohial din loc.

Comitetul își rezervă dreptul de a da lucrările în întreprindere, fără privire la rezultatul licitațiunii celui reflectant, carele are mai multă garanță materială și morală.

Licitanții nu-și pot forma drept la diurne și spese de călătorie pentru prezeitare ori participare la licitațiune.

Contractul încheiat pentru întreprinzător va fi valabil îndată după subscriere, pentru comuna bis. numai după aprobarea Ven. Consistor.

Dorgoș, din ședința comitetului parohial gr. ort. român ținută la 24 mai (6 iunie) 1910.

Georgiu Botta,
par. preș c. par.

Adrian Martin,
notar

În conțelegere cu adm. ppresb. *Ioan Cimponer.*

—□—

1—3